

Klic TRIGLAVA

LETO VIII.

21. NOVEMBRA 1955.

ŠTEV. 177.

DVA OBISKA

Tarnanje nad obiskom ameriškega zunanjega ministra g. Dullesa pri Titu in Edvarda Kardelja pri angleški vladi ne bo nič zaleglo. Eno kot drugonje samo logičen razvoj anglosaške zunanje politike do Jugoslavije, ki jo v odločilni meri narekujejo Sovjeti, kot zveni na prvi pogled morda to nerazumljivo. Prav v jugoslovanskem primeru dobi poln pomen reklo, da tudi v politiki nasprotnik narekuje taktiko.

Tako Zapadu ne preostane dosti drugega kot "politika preračunanega tveganja", ako noče, da bi se Jugoslavija na en ali drug način ne vrnila v stajo sovjetskih satelitov. Zaradi okoliščin seveda Zapad krepi totalitarni režim Jugoslavije, toda po drugi strani preprečuje miselno osamljenost jugoslovanskega ljudstva. Po našem mnenju to drugo preprečita prvo, ker Zapad enostavno ne bi mogel na hitro osvoboditi Jugoslavije drugače kotvz vojno, in tudi v tem primeru bi izid bil tvegan, da o razširitvi požara in opustošenju niti ne govorimo.

Pri tem vprašanju osamljenosti smo že v začetku septembra na tem mestu omenili zlasti mladi rod, ki odrašča pod jugoslovansko rdečo zvezdo. Naši zaključki so bili, da so odprta vrata proti zapadu doslej preprečevala, da bi komunistična indoktrinacija tako napredovala, kot je to primer v satelitskih deželah. Hočeš nočeš se Jugoslavija ni mogla omejiti samo na ameriško žito in tanke. Z obojim so prišle tudi zapadne knjige, časopisi, filmi (čeprav bi teh slednjih lahko poslali več z boljšo vsebino!), skratka ideje in obvestila, trgovinska izmenjava se je pa nadaljevala z izmenjavo študentov in turistov, ki zdaj potujejo v zapadni svet. Ta pohod svobodne misli v Jugoslavijo, če se bo nadaljeval dovolj dolgo, bo nujno imel na daljšo dobo pozitivne posledice. Tista Jugoslavija se temu ne bo mogla izogniti, če hoče ostati zares ne odvisna sredi med obema svetovnjima blokoma. Sama je prešibka, da bi mogla živeti za zaprtimi vrati; kakor hitro jih zaradi vprašanja življenja in smrti odpre, se izpostavi pogubnim klicem svobode. Kdo se je takšne nevarnosti bolj zavedal kot sovjetski Molotov, ki je na pravkar minuli ženevski konferenci pokazal do tretje točke dnevnega reda - stikov med Vzhodom in Zapadom - tak odpor, kot ga ni bilo niti pri prvih dveh točkah skupaj!

Pogubnosti tega zapadnega vetriča svobode se zavečajo tudi komunistični veljaki v Jugoslaviji. To dokazuje nekomunistična usmerjenost jugoslovanske mladine, kot priznava sam Titov tisk. Ugotovitve partijske konference študentov ljubljanske univerze so značilen primer prodiranja zapadne miselnosti v mlade slovenske glave. (O stvari bomo pisali prihodnjič.) Toda dokler ostanejo vrata na zapad odprta, toliko časa Titov režim ne more preprečiti zdravih vplivov, ki jih mlademu rodu prinaša zapadna pošta.

Pa nazaj k Dullesu! Službeno obvestilo po njegovem obisku na Brioni ne pove kaj posebnega. Važnejša pa je Dullesova izjava na tiskovni konferenci, ko je med drugim rekel: "Končni predmet naših razgovorov je bilo vprašanje držav vzhodne Evrope. Prišli smo do soglasja glede priznavanja važnosti neodvisnosti teh držav, zunanjega nevmesavanja v njihove notranje posle in njihove pravice, da razvijajo svoj socialni in gospodarski sistem na način, ki ga bodo same izbrale." Tak soglasni zaključek je vzbudil senzacijo na Zapadu.

Toda očitna je razlika v tolmačenju Dullesovih besed, in ker se je z njimi strinjal tudi Tito, torej tolmačenja njunega "soglasja" v po =

gleđu satelitskih držav. Britanski tisk je to tolmačil tako, češ da mo rajo postati satelitske države neodvisne od Moskve. Ker lahko vzamemo mnenje BORBINEGA diplomatskega dopisnika J.Smoleta kot uradno stališče jugoslovanske vlade, sklepamo, da zgornje britansko mnenje odgovarja tudi jugoslovanskemu tolmačenju izjave. TIMESOV posebni dopisnik je sporočil z Brionov, da spominja besedilo Dullesove izjave na pogosto izraženo mnenje jugoslovanskih voditeljev, ki še vedno verjamejo, da bo do satelitske države, če se jim bo dalo dovolj časa, našle svojo pot do nekake neodvisnosti od sovjetske kontrole.

Precej drugačen je bil pa komentar ameriškega tiska. Ta je v glav nem razumel Dullesovo izjavo in Titovo pritrdilo, da je treba osvoboditi vzhodnoevropske države, nato pa jim dati demokratično obliko vlade, kot jo pojmujejo na Zapadu. Ameriški časopisi so enostavno pripisali Titu svoje lastne poglede in tolmačili njegovo soglasje, češ da se zavzema za osvoboditev vzhodne Evrope. Na ta način je ameriška politika spreobrnila bivšega nevernika in vzhodnoevropski narodi in begunci iz satelitskih držav so dobili novega zaveznika, kot se zdi ameriškemu tisku.

Na takim tolmačenjem dejstev lahko pač le ostrimo. Zapišimo si za uho, da bi Tita na zapadu, v Ameriki ali kjerkoli, radi imeli za zaveznika. Kardeljev obisk v Londonu je nadaljnji dokaz v tej smeri. Tudi ta, kot Du lesov, služi titovcem za reklamo in za proglašanje novih zunanjepolitičnih uspehov. O domačem pomenu takih obiskov si moramo biti na jasnem. Enako si moramo biti na jasnem glede prijaznosti, s katero gledajo Tita na zapadu. Da so mu pripisali zapadne poglede, je pač lep dokaz.

Takšno tolmačenje pa je seveda bilo za jugoslovanske komuniste kot atomska bomba. Tem bolj, ker je Tito kot star maček že zadovoljno predel, saj je dosegel ponoven zunanjepolitičen uspeh: soglasje z Ameriko. Ob ameriškem tolmačenju pa se je seveda zbal reakcije v Moskvi, čije politično in gospodarsko naklonjenost prav sedaj potrebuje. Zato je beograjski radio obsodil tako pisanje ameriškega tiska, ki bi v posledicah bilo vendar politični samomor samega Titovega režima.

Ko to pišemo, državni tajnik Dulles še ni pojasnil, kaj je on mislil, ko je s Titom razpravljaj o vzhodni Evropi in ko je izustil ti ste besede.

Jugoslovanski zgled

Ne dvomimo, da si Tito želi, da bi bile satelitske države tako neodvisne od Moskve kot je Jugoslavija. S tem bi se vendar okrepil nje = gov položaj med komunističnimi sosedi in obenem zelo zmanjšala nevar = nost kakršnegakoli sovjetskega napada na Jugoslavijo. Samo v takem smi slu je mogel torěj pritrđiti Dullesu. Gotovo si kot komunist ne želi kakšne ameriške osvobodilne vojne proti satelitskim režimom. Ker je ameriški državni tajnik jasno odklonil vmešavanje od zunaj, je po drugi strani to Titov adut proti Moskvi, češ, prepričal sem Ameriko o neumestnosti osvobojevalnih pohodov.

Ne bo nas presenetilo, če bi tako mislil tudi g. Dulles. Pred časom smo že opozorili na Eisenhower-Churchillovo izjavo na Potonacu 1.1954. Tedaj ni bilo govora o osvobojevanju ampak zgolj o odklanjanju satelitske podrejenosti Sovjetski zvezi. Mnogi na zapadu so namreč mnenja, da je treba satelite najprej rešiti njihove odvisnosti od Moskve, potem pa bodo šele razmišljali o drugi potezi: kako doseči več svobode. Saj u = tegne biti sama zapadna politika do Jugoslavije vendar jasen kažipot, kaj se dogaja v glavah Foreign Office in State Departmenta v pogledu satelitskih držav. Ker zapadnjaki ne morejo pregovoriti Sovjetov, da bi dali tem državam tako samostojnost, kot si jo je priborila Jugoslavija, ki kljub prijateljstvu z Zapadom še vedno živi pod komunističnim režimom, poskušajo z Jugoslavijo - tudi zato razni obiski - vplivati na same vzhodnoevropske komunistične režime.

KLIC TRIGLAVA
57, Totland Road
LEICESTER

Drugo vprašanje pa je, ali more taka politika uspeti. A je spet res, da je treba upoštevati, kaj je sploh možno.

"GOSPODARSKI KRIMINAL" V JUGOSLAVIJI

(Od posebnega dopisnika iz Trsta)

"Vse krade!" Ali pa: "Vse je naše!" S temi besedami označi marsikateri obiskovalec iz sosednje Jugoslavije tamkajšnji odnos posameznika do države, do skupne lastnine v "socialistični družbi". Po tem pa še pojasni, da so temu primerno polni tudi zapori, seveda ne od političnih obsojencev, ki so zdaj v veliki manjšini proti gospodarskim kriminalcem, kot jih kličejo zdaj v Jugoslaviji.

Izraz "gospodarski kriminal", kot ga uporabljajo v Titovi deželi, ima tipičen komunistični pomen. To ne pomeni samo okoriščanja za svoj račun s tem, da krši kazenskopravne predpise; socialistična družba seveda nudi za tak pošel nešteto možnosti, zlasti, če se nahaja gospodarstvo v takšni džungli predpisov kot je to primer v vsaki superbirokratski državi. Ako je ta povrhu še komunistična, in ta mora biti birokratizirana do temeljev, potem je prilik za prekrške na pretek. V drugi skrajnosti obsega "gospodarski kriminal" tudi protipredpisno poslovanje v korist socialističnih podjetij in ustanov. Tako si gospodarsko kriminalen tip, če prekrši kak predpis v lastno korist ali če ga prekrši v korist skupnosti. Nekaj tipičnih primerov utegne lepo pojasniti to pojmovanje.

Praktično je mogoče spraviti pod pojem gospodarskega kriminala vsako gospodarsko delovanje, ki je zasnovana na osebni pobudi, pa nudi nekoliko večje dohodke. Zaradi nedovoljene trgovine so bile n.pr. obsojene osebe, ki so prodale nekaj parov nogavic, pol ducata črtal za ustnice ("ružev") in podobno. Nek Ljubljčan je bil obsojen na 5 mesecev zapora, ker je na službenem potovanju v London iz prihranjenih dnevnic kupil magnetofon, ga legalno spravil preko carine in nato po posredovanju državne komisijske trgovine prodal Akademiji znanosti in umetnosti. Mnogi so bili obsojeni, ker so prodajali iz darilnih paketov iz tujine kavo in slično. Poseben primer so že omenje ne državne komisijske trgovine, ki so kupovale čisto zakonito od posameznikov predmete, ki jih v Jugoslaviji sicer ni dobiti, in jih preprodajale naprej. Njihovo poslovanje so pregledali državni varnostni organi, posameznike, od katerih so trgovine kupile predmete, so pa zasliševali ter mnoge obtožili zaradi nedovoljene trgovine. Zanimiv je primer, ko je bila obsojena cela vrsta obrtnikov-finih mehanikov, ki so kupovali pomanjkljive pisalne in računske stroje, jih izpopolnili in popravljali ter nato prodajali preko komisijskih trgovin.

Druga veja gospodarskega kriminala je poslovanje podjetij, pri katerem ni šlo za okoriščanje vodilnih uslužbencev, marveč za prosopeh podjetij kot takih. Pred leti, ko so še ves material dodeljevali po načrtu in je bilo marsikaj težko dobiti, so podjetja zamenjavala proizvedene predmete za tisto, kar so potrebovala. To je bilo v mnogih primerih nujno, da so sploh ohranili proizvodnjo. Taka zamenjava pa je prepovedana in zato so postavili pred sodišče vrsto ravnateljev in šefov komerciale, od katerih so bili nekateri obsojeni tudi do 5 let zapora, dasi se osebno niso nič okoristili in čeprav so dokazali, da so bili k taki zamenjavi naravnost prisiljeni, če so hoteli ohraniti podjetje. Seveda pa gre tu često tudi za osebna obračunavanja.

V tretjo vrsto gospodarskega kriminala spada potem okoriščanje uslužbencev podjetij in sicer na tak način, ki spada že v navadni kriminal (tatvine, poneverbe itd). V takih primerih, ki gredo mnogokrat v milijone, je prišlo tudi že do smrtnih obsodb. Številnost takih primerov kaže, da je pojem nedotakljive družbene lastnine zelo slabo zasidran med ljudmi in da ta še zdaleka nima tistega spoštovanja, kot ga uživa zasebna lastnina.

Borba proti gospodarskemu kriminalu je zelo ostra. Vendar pa oblast pri tem zelo greši. Večina primerov je starih po več let (tudi do 8 let!) in nov oster kurz bo zadel predvsem tiste, katerih preiskava traja zaradi zapletenosti primerov že več let. Nič niso krivi, da "niso prišli na vrsto" prej, ko so bile kazni še relativno mile.

JEZIKOVNA ENAKOPRAVNOST

Po vsteh celovškega NAŠEGA TEDNIKA-KRONIKE je v začetku oktobra okrajno sodišče v Celovcu odločilo proti odredbi avstrijske države, po kateri sta slovenski in nemški jezik v gotovih področjih Avstrije enakopravna. Sodnik sicer ni zanikal enakopravnosti obeh jezikov, vendar pa je bil mnenja, da bo na sodnih razpravah dovoljeval slovenski jezik le tedaj, če znata obe sporni stranki slovenski in če zahtevata razpravo v slovenskem jeziku. Po sodnikovem odloku je treba tem bolj razpravljati v nemščini, če je bila tožba vložena v nemškem jeziku in če toženec pri tem celo razume nemško.

S slovenskega stališča je tako tolmačenje državne pogodbe nepravično, kajti potem bi se pravde vršile v slovenščini samo tedaj, kadar bi se tožili med seboj zgolj Slovenci. V vseh drugih primerih pa je več kot gotovo, da bi se slovenska stranka morala podrediti volji nemške.

Take primere so koroški Slovenci pričakovali in zgornji gotovo ni zadnji. Državno pogodbo - kakor vsak zakon - je mogoče različno tolmačiti. Enakost in obveznost tolmačenja urejajo potem zakoni ali pravni predpisi. V našem primeru bi ti morali biti v skladu z duhom in črko državne pogodbe. Da bi v naprej preprečili izigravanje pogodbe, so predstavniki koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov, (čijih pravice so tudi zaščitene v 7. členu državne pogodbe,) prosili za sprejem pri avstrijskem zveznem kanclerju na Dunaju. Za ta obisk so pripravili spomenico s predlogi, ki naj bi jih oblasti upoštevale pri izdelavi zakonov k državni pogodbi. Po dobrem mesecu kancler še ni odgovoril. Ker bi utegnilo biti čakanje usodno, je bila spomenica ne davno odposlana pismeno in sicer dunajski vladi ter predstavnikom "na državni pogodbi zainteresiranih držav", kar bi mogli razumeti kot predstavnikom štirih velesil, ki bodo nadzorovale izvajanje državne pogodbe, in Jugoslaviji. Če je slednja bila koncesija netitovskih Slovencev, da so za spomenico pridobili tudi titofile, potem je bila gotovo vredna. Kajti dobro je, da so pri tem važnem koraku nastopili koroški Slovenci enotno. Spomenico sta podpisala "Narodni svet koroških Slovencev" in titovska "Zveza slovenskih organizacij na Koroškem". (ps)

ALI BO LAUSCHE NASLEDIL EISENHOWERJA?

V Združenih državah že mislijo na predsedniške volitve, ki bodo prihodnje leto v novembru. Razgovor poteka okoli najprimernejših kandidatov. Medtem ko se Republikanci še nadajo, da bo Eisenhower kandidiral drugič, Demokrati omenjajo različne kandidate. Zvezno strankino zborovanje poleti 1956. bo odločilo. A do tedaj je treba misliti in delati. Za Demokrate predstavlja Jug poseben problem: čeprav je tradicionalno demokratski, je l. 1952. v glavnem volil za Ikeja. To je vodilo angleškega publicista D.W. Brogana, da se je podal v Georgijo in popisal svoje vtise v MANCHESTER GUARDIAN. Nas zanima predvsem, kaj je ugotovil glede Franka Lauscheta, slovenskega rojaka, ki že četrtrič vlada Ohijčanom iz Columbusa. Takole piše Brogan:

'Na Jugu moraš biti seveda dober barantač tudi v pogledu volitev. To je verjetno razlog, da je tamkajšnji senator Russell izustil nekaj lepih besedi na račun governorja Lauscheta iz Ohija. Ta ima pravi pogled - kvalifikacije za predsedniško mesto. Prihaja iz Ohija, tekmeča državama Virginiji in New Yorku za naslov "matere prezidentov". Na čudovit način zna pridobivati volivce v Ohiju, toda ohijski politiki niso dobri popotniki, kot je rekel senator Taft. Dalje more predstavljati Lausche najslabšega od obeh svetov, ker je "katoličan, ki ne deluje kot tak", kakor mi je pred dnevi rekel nek časnikar iz Clevelanda. Odprto vprašanje je, če ni večja ovira v tem, če si ex-katoličan kot pa vnet katolik... Sicer pa nisem opazil, da bi na Jugu kdo jemal Lauschetovo kandidaturo kaj bolj resno, kot jo jemljejo v Ohiju.'

(zps)

"KOROŠKI SLOVENCİ"

Celovška Družba sv. Mohorja je v avgustu izdala v prikupni obliki 1. zvezek "Koroških Slovencev". Avtor tega dela je g. Fran Erjavac, ki ga poznamo že po številnih zgodovinskih in političnih razpravah. Prvi zvezek opisuje srednji vek. Dejansko je ponatis iz NAŠEGA TEDNIKA-KRONIKE, kjer je delo izhajalo približno eno leto v podlistku; vendar pa ga je avtor pred izidom v knjižni obliki precej dopolnil in popravil. Istotam izhaja zdaj II. del, ki ga bomo kasneje gotovo tudi mogli dobiti v obliki knjige.

Že stara misel g. Erjavca je pravzaprav, napisati obširno politično zgodovino Slovencev. V njenem okviru naj bi prišli na svoj račun tudi koroški Slovenci. Vendar pa je iz povsem objektivnih razlogov ne mogoče misliti, da bi takšna splošna zgodovina mogla iziti kaj kmalu, verjetno sploh ne za avtorjevega življenja. Iz tega razloga se je g. Erjavac lotil obdelave trenutno aktualnejših poglavij ter jih nekaj že tudi objavil v raznih listih in revijah. Med taka poglavja je treba šteti tudi "Koroške Slovence", čeprav bodo morali sami zase predstavljati precej zaključeno celoto, da bo našim rojakom ob Dravi njegova preteklost razumljiva. To je imel g. Erjavac v mislih, ko se je lotil tega dela. Ker še ni o kaki politični zgodovini Slovencev v srednjem veku mogoče govoriti (razen za 8. in 9. stoletje), je nastal pravkar izdani zvezek zgolj zato, da bodo imeli koroški rojaki v rokah celotno zgodovino. Tako je to le nekak pregled in nič več, saj se bo pisec dejansko lotil koroških Slovencev šele z reformacijo odnosno šele z 18. stoletjem. Tedaj pa utegnemo zvedeti marsikaj novega, kar do slej sploh še ni bilo raziskano ali pa objavljeno.

Hvalevredno je prizadevanje avtorja kot tudi založnice, Mohorjeve družbe v Celovcu, da posreduje koroškim Slovencev v knjižni obliki njihovo zgodovino. Na ta način je dana možnost, da se našim koroškim bratom vzbudi samozavest, ki jim v prvi vrsti manjka. Čeprav je to ne redko lastnost itak vsake narodne manjšine, postaja to pri koroških Slovencih že dejansko Ahilova peta.

J.

PISMA UREDNIKU

Slovenski otrok v tujini: G. urednik! Nekaj misli k Vaši anketi: Kolikor bolj otroci rastejo, toliko bolj je pereče vprašanje otrokove govorice v tujini. Dolžnost staršev je, da malčka že od malega učijo materino in očetovo govorico, zlasti če sta oba različne narodnosti. V tem primeru je namreč za otroka najtežje. To je v mojem primeru, ko mi je žena Nemka. Najina petletna hčerka razume tako slovenščino kot očetov jezik kakor nemščino kot materin jezik; od otrok pa naravno pobere avstralščino. Dobro pa razlikuje vse tri jezike ter točno prevede iz enega v drugega odnosno v tretji jezik. Pri zakoncih mešane narodnosti se morata oba zanimati za jezik svojega sodruha, kar velja posebej za mater, na katero je otrok bolj navezan kot na očeta. S hčerko govorim samo slovenski, v kolikor pa ne razume, ji predstavim v nemščino; tako se mimogrede nauči obeh jezikov. Naravno se pa mati oziroma žena istotako zanima za slovenski jezik. Seveda pa otrok v enem stavku meša vse tri jezike. Toda pri govoru v domači hiši trdno vztrajava z ženo pri enem in drugem jeziku. Otrok bo kasneje to mešanico sam od sebe odstranil. Izbiti pa je treba otroku trmo, da bi rabil doma angleščino odnosno jezik zemlje, v kateri živi. Kasneje se bo pokazalo, koliko bo vredno, ko bodo otroci izseljencev govorili več jezikov. Na pomoč bi pa morale prisikočiti organizacije z izdajo primernih knjig in slovnice, kajti domača govorica je le do neke mere pokvarjena. Že sedaj moramo misliti na vse to, da nas ne bodo bodoči rodovi preklinjali, češ da smo zanemarili jezik očetov in mater, ki je prav tako lep in zvoneč kot jezik kakega velikega naroda.

J.P.

"Kralj in londonske vlade": G.urednik! G.V.F. se v svoji kritiki mojega članka (KT 174) zelo moti. Vse vlade na svetu na zunaj vedno predstavljajo in bodo predstavljale svoje države(narode) in za njihovo dejanja vedno odgovarjajo njihove države(narodi), ne pa člani teh vlad osebno. To je staro pravilo, pa naj bo to g.V.F. ali meni prav ali ne. Italijo je pognal v zadnjo vojno samo Mussolini osebno, a račun za to je morala plačati Italija (izgubila je vse kolonije). In general de Gaulle je l.1940. čisto osebno proglasil nadaljnji francoski odpor, a nagrade za to ni dobil on, temveč Francija. Celo pri zasebnih ustanovah je tako. Ako falira banka, plačajo izgubo vsi delničarji in večkrat celo nedolžni vlagatelji, ne pa člani upravnega odbora sami. Tudi dr.Krsek ni zastopal v londonski vladi svoje osebnice (enako seveda ne dr.Krnjević in noben drug), temveč najmanj svojo stranko in preko nje ves narod. Lahko je pač protestirati proti upravičenosti takega zastopanja, toda na stvari sami to vendarle ničesar ne spremeni. To so na zunaj vedno le "notranja vprašanja", ki zunanjega sveta ne zanimajo. In končno: kdaj smo pa Slovenci sploh povedali, da zastopa dr.Krsek v londonski vladi (ali poprej v beograjski) le sebe in ne Slovencev? Še celo sedaj, po vseh njegovih polomijah, so ga izvolili za predsednika "Slovenskega narodnega odbora" in predsednika "Slovenske ljudske stranke". Zato v teh svojstvih potem na zunaj seveda čisto legitimno zastopa Narodni odbor in SLS, pa naj se midva z g.V.F. s tem strinja ali ne.

F.B.

Gospodarske vesti iz Jugoslavije

Združene države Amerike so podarile Jugoslaviji 20 milijonov dolarjev za dograditev nove avtoceste Zagreb-Ljubljana. Cesta je strateškega značaja.

Po osemletni gradnji sta v začetku novembra pričeli delovati hi = droelektrarni Vrta 1 in 2. To sta dve izmed štirih planiranih elektran vlasinskega vodnega sistema v Srbiji.

Predvidoma bo koncem decembra stekel prvi agregat največje slovenske elektrarne v Vuhredu. Če bo dovolj sredstev na razpolago, - razpisa no je bilo posojilo, - naj bi bil dograjen prihodnje poletje drugi agregat.

Kljub tem vestem pa ostaja še vedno odprto vprašanje daljnovoza iz Zagreba v osrčje Bosne. Šele potem bi bili Slovenija in Hrvatska dejansko preskrbljeni z elektriko tudi v zimskih mesecih, ko je vodostaj nizek. Pretekli mesec so n.pr. v Bosni imeli preveč elektrike, ni pa bilo potrošnika, da bi jo rabil, - ker ni bilo daljnovoza. Zato ni mogel redno delovati tretji agregat jablaniške hidrocentrale, dočim ni deloval drugi agregat v Zvorniku na Drini, prvi pa le delno. Med tem so pa v Sloveniji delno ustavili proizvodnjo v tovarni glinice in aluminija v Strnišču, ugasnili so plavž v štorah in karbidne peči v Rušah. Prizadeti sta bili tudi železarni na Jesenicah in v Ravnah ter Litostroj in številne manjše tovarne.

Dve angleški tvrdki bosta poslali v Jugoslavijo poljedelske stroje, med katerimi bo skoro 4000 traktorjev. Dalje je bil dosežen sporazum, da bodo odslej lahko jugoslovanske tovarne same izdelovale Ferguson traktorje in kombajne, za katere bo angleški Perkins dobavil Diesel motorje v vrednosti enega milijona funtov.

V Maglaju v Bosni je pričela delovati tovarna močnega ovojnega papirja (natronski papir), ki ga potrebujejo za cementne vreče. Z dograditvijo te bosanske papirnice in pred nekaj tedni tovarne za rotacijski papir v Vidmu pri Krškem, se bo papirna proizvodnja povečala od 60.000 ton letno na 100.000 ton. To bi zdaj zadostovalo za jugoslovanske potrebe. Ker bosta tovarni zmogli kasneje več, bo možen izvoz. Toda karto na pa Jugoslaviji še vedno primanjkuje.

Po vesteh iz Trsta gradijo Čehi neke objekte za vojno industrijo v Bosni. Jugoslavija je dalje tudi dobila od Sovjetske zveze dovoljenje za izdelovanje MIG jet letal.

(gs)

POVRATEK S CIPRA

Ko sem zgovornemu angleškemu brivcu povedal, da sem se pravkar vrnil s Cipra, mi je od presenečenja skoraj odstrigel uho. Skoraj ni še nikoli zajca ujel, je rekel moj stari oče. Še vedno imam celo uho, a tudi na Cipru ni tako strašno, kot si je predstavljal zvedani fri = zer. Vidim, da po časopisnih vesteh res lahko misliš, da je ves otok v plamenih in da se zatirano ljudstvo dviga proti tujemu okupatorju. V resnici pa mirno življenje še teče svojo pot. Če živiš na Cipru, bereš sem in tja o streljih ali bombah ali demonstracijah v lokalnem časopisu z radovednostjo. Ciprčani razpravljajo o dogodkih in poslušajo grški radio, sedeč pred kavarnami. Mladi angleški fantje-vojaki, v svojem prostem času ližejo sladoled v istih kavarnah in bi seveda raje je poslušali glasbo. A nihče se ne zmede za navado domačinov, da pod "sovražno okupacijo" poslušajo radio Atene, ki vpije na ves glas.

Kljub obilnemu govorjenju po svetu in kljub visokim besedam in donečim frazam teče življenje svojo pot. Obiranje rožičev se je končalo. Zdaj na oslih in tovornih avtomobilih tvorijo vreče smrdljivih rožičev v pristanišča, da v skladiščih, ki jih vohaš že od daleč, poča kajo ladij za izvoz. Kmetje zdaj na svojih osličih jahajo v olive ga je. Z dolgimi prekljami klestijo olive, ki jih nato pobirajo ženske in otroci čepeč pod drevesi. Olive s fižolom so menda njihova glavna hrana.

Ko sem se pred tednom vračal z otoka, sem med darili za svoje prijateljice nosil steklenico ciprskega žganja in lončen vrček, star več kot 3000 let. Kmetje pri oranju z voli ali traktorji često naletijo na ostanke starih civilizacij, ki so na otoku pustile številne sledove. V muzeju v Nicosiji - ali Lefkosiji, kot ji pravijo Grki - vidiš izkopanine iz kremenčevega orodja, lončenih posod in smešnih lončenih kip = cev iz bronaste dobe do kipov z ravnimi grškimi nosovi in ostankov rimskih časov. Na Cipru se je baje rodila grška boginja Afrodita iz morske pene v ljubkem zalivu. Danes se tam kopljejo izletniki in pole žavajo na pesku v vročem soncu - morda s tihim upanjem, da se bo vsaj kakšna hčerka boginje lepote dvignila iz morske pene.

Zaradi bogate zgodovine otoka in sedanjega malo pomembnega položaja Grki radi zabrusijo Angležem, da so bili na Cipru že civilizirani, ko so v Angliji še plezali po drevesih. Današnji prebivalci Cipra sicer ne živijo na drevesih, a poleti često vidiš postelje pod drevesi sredi polja, ker je v vročini pač prijetneje spati na prostem. Hiše, v katerih ljudje živijo, so večinoma kamenite. Mnoge izgledajo kot ruševine, kakšnih je na otoku mnogo zelo dobro ohranjenih. Mislim, da je veter tem hišam streho odnesel, predno sem opazil, da imajo ravne strehe, napravljene iz blata in morske trave. Nekaj turških vasi ob glavni cesti iz Nicosije proti severu je sezidanih iz opeke, ki jo menda delajo iz blata, pomešanega z rezano slamo in posušenega na soncu. Po vsakem deževju sem pričakoval, da se bodo hiše sesedle na kup, iz katerega bodo kobacali nesrečni prebivalci. Toda hiše se krepko zoperstavljujejo naravi in ljudje so v njih prav zadovoljni, čeprav ko = koši in osel stanujejo pod isto streho.

Po pustih pobočjih, ki ozelene le spomladi, pasejo slikoviti pastirji črede ovac. Čudiš se, od česa ovce živijo. Ovčji sir, ki ga delajo, je prav dober; a kadar je na mizi, vedno sumiš sosedu, da si že dolgo ni umil nog. Na ta sir in druge prigrizke na majhnih krožnikih, ki jih prinesejo na mizo v domačih gostilnah, se prav dobro pije. Še taka žolna bi bila zadovoljna z dobrim vinom, ki je v starih časih ga silo žejo in jasnilo čelo križarjem in drugim gospodarjem otoka. Go = spodarji so se menjavali, a zanimivo je, da otok ni nikdar pripadal Grčiji. Križarjem so sledili Benečani in tem Turki, ki so otok osvojili s krvjo in vladali še pozno v 19. stoletju, ko je pripadel Angliji. Sedanje turško prebivalstvo se je priselilo na otok v tistih časih. Grki, ki predstavljajo kake tri četrtine prebivalstva, so se priseli =

li dokaj preje. Med Angleži na otoku je mnogo upokoјencev, ker mirno in udobno življenje prija njihovi starosti, a toplo podnebje njihovemu revmatizmu.

Sadovi angleške uprave se vidijo vsaj v tem, da avtomobili vozi-jo po levi po asfaltiranih cestah, ki preprezajo otok, na katerem imaš lahko sijajne počitnice. Počitniško razpoloženje Angležev in vzhodna površnost se odražata v upravi otoka. Le višji uradniki so Angleži; med ostalimi jemorda večji odstotek Turkov, kot bi jim pripadalo po razmerju prebivalstva. Nič čudnega ni, da so Turki kot manjšina vedno podpirali oblast, ki jim zagotavlja svobodo in enakopravnost. Enako ni nič čudnega, da se Grki protivijo oblasti, kjer nimajo glavne besede. Politično se niso mogli izživljati na drug način, kot da so se zavzemali za Enosis - priključitev Cipra Grčiji. Zadevali so ob zastarelo kolonialno miselnost tamkajšnjih Angležev, kajti kolonije so menda zadnje zatočišče ljudi z miselnostjo, ki bi v demokratični Angliji ne imela obstanka.

Stvar je v zadnjem času ušla v roke skrajnežem, pri katerih čustva ali posebni interesi popolnoma zatemne razumne razloge. Grška pravoslavna cerkev ima takorekoč politični monopol na otoku, kar izvirar še iz tistih davnih časov, ko so haračili Turki. Črnobradi nadškof Makarios v svojih strastnih pridigah rohni proti Angležem. Enako malo razumskih razlogov za svoje cilje navede katerikoli Grk, s katerim sem govoril. Enosis in samo enosis je njihovo geslo in z njim se začne in konča vsa njihova politična teorija. Včasih slišiš poredne pripombe, da Grki zato nočejo ustave in z njo samouprave, ker bi se ljudem priljubila samostojnost in nato ne bi hoteli zveze z Grčijo.

Srednješolci, ki razgrajajo ob demonstracijah, kajpak mislijo mnogo manj in se zadovolje s predloženimi gesli. Na vasi je cerkev najimnitnejša zgradba in tudi politični voditelj. Delavcev ni mnogo; in dustrijo predstavljajo rudniki bakra in azbesta ter izvoz vin. Trgovci in trgovčiči in kavarnarji in lastniki velikih in malih hotelov, ki vsi žive od tujcev, pa s skrbjo opazujejo, kako se jim krčijo dohodki, ker se letoviščarji pač izogibljejo otoku, kjer bi namesto miru in pomaranč lahko doživeli demonstracije in bombe. V skrbih se praskajo po glavi, a reči se ne upajo nič, da jih ne bi zanesenjaki obtožili, da so slabi domoljubi. Ti, ki pravijo, da so dobri domoljubi, se ne ukvarjajo z gospodarsko bodočnostjo otoka. O tem, kaj bo, če odide angleška vojska in če ne pridejo angleški turisti, si mladina in Cerkev ne belita glave.

-o-

Slovenska pesem iz Londona

Slovenski oktet iz Ljubljane je sredi oktobra nastopil na Lahkem programu britanskega Radia s tremi pesmimi, ki so bile vse lepo podane. Na sporedu je bilo Prelovčevih "Sedem rož", nato je sledil Mokranjčev "I. Rukovet", za zaključek smo pa čuli Oskar Devovo "Splavarsko".

Med glasbenim svetom je vzbudil zanimanje štiridesetletni Stjepan Šulek, rodом Hrvat, čigar 2. simfonijo je 19. oktobra igral manchesterski Halle orkester, ki ga moremo šteti med najboljše ustanove te vrste v Angliji. Simfonija je bila tu izvajana prvič. Glasbeniki kritiki smatrajo Šuleka kot "resničnega skladatelja", ki ga je moč primerjati Prokofjevu in Šoštakoviću, verjetno bolj kot pa kateregakoli skladatelja iz komunističnih dežel, čijih dela do doslej predvajali v Angliji. R.

CVETKA IZ DOMAČEGA LOGA

"Dočim poročajo časniki, da so se ustaši pridružili Peronu in ga podpirali s Pavelićem vred, so slovenski izseljenci vedno simpatizirali z revolucionarji, saj smo vedno bili zoper diktature..."

(Dopis iz Argentine v "Katoliškem glasu", 20. oktobra 1955.)

Prejeli smo

Ivan Korošec: "Čas pod streli".
Izdala in založila "Svobodna Slovenija", Buenos Aires, 1955.

Naročnina za KLIC TRIGLAVA: 24/-
za celo leto, za četrletje pa 6/-